

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDACTIE

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg; Ds. A. van Heteren, Werkendam; Ds. L.W. van der Meij, Alphen a/d Rijn; Ds. D. Slagboom, Doornspijk; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Zeist; Ds. P. van Zonneveld, 's-Gravenhage-Scheveningen; A. Beukers, Alphen a/d Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a/d Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837 - 1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

De apostolische zegen

De genade van de Heere Jezus Christus, de liefde van God en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen. Amen.

2 Cor. 13 : 13.

Aan het slot van de kerkdienst legt de dienaar des Woords met deze woorden van de apostel de zegen des Heeren op de gemeente. Dikwijls worden ook de woorden van de hogepriesterlijke zegen uit het Oude Testament gebruikt: "De Heere zegene u en Hij behoeft u; de Heere doe Zijn Aangezicht over u lichten en zij u genadig; de Heere verheffe Zijn Aangezicht over u en geve u vrede. Amen."

Die zegen aan het einde van de dienst is een groot en heilig gebeuren. Het is immers niet maar een heilwens van de dominee, die de gemeente wordt toegebeden, maar de zegen van de drieënige Verbondsgod, die op de gemeente gelegd wordt.

Velen van ons hebben weleens gehoord van ds. Smijtegeld, die van 1695-1735 predikant was te Middelburg. Zijn eenvoudige, pastorale, bevindelijke preken worden nog steeds door velen graag gelezen.

Nu gebeurde het, dat er in Middelburg een oproer dreigde uit te breken. De burgerij verzette zich namelijk tegen een bepaalde belasting, die haar was opgelegd. De bestuurders van de stad wendden zich tot ds. Smijtegeld met het verzoek om in zijn preek het volk erop te wijzen, dat het de overheden gehoorzaam diende te zijn. De predikant beloofde dat te zullen doen, zij het op voorwaarde, dat de "herenbanken", die doorgaans erg leeg bleven, goed bezet zouden zijn.

De afgesproken zondag was aangebroken. De kerk was vol. De dominee preekte - op zijn eigen ernstige, indringende manier - het evangelie. Maar hij repte met geen woord over het oproer en verzet. Tot grote teleurstelling van de plaatselijke overheid. Aan het einde van de dienst ging de gemeente staan, om de zegen te ontvangen. Maar Smijtegeld bleef zitten. Het werd ademloos stil in de kerk. Verbaasde blikken!

Eindelijk stond de dominee op en zei: "Een volk, dat zijn wettige overheid niet wil gehoorzamen, geef ik Gods zegen niet. Gaat ongezegend van hier!"

Verslagenheid greep de gemeente aan. Ze bleven staan. Niemand ging heen. Nu voelde men wat het betekende, Gods zegen te ontvangen. Na enkele ogenblikken, die lang schenen te duren, zei de prediker: "ik bemerk, dat ge de zegen Gods niet kunt missen. Welnu dan, die in zijn hart voorneemt om te buigen en aan de overheid de verschuldigde belasting te voldoen, die blijve! Die volharderen wil in zijn verzet, die ga heen!"

Niemand ging. Toen breidde ds. Smijtegeld zijn handen uit en legde op de gemeente de zegen des Heeren: "De genade van de Heere Jezus Christus, de liefde Gods en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen. Amen!"

Het verzet was gebroken. En de volgende dag was het druk op het belastingkantoor. Verstaan we, dat een zegen, in de Naam des

Heeren op de gemeente gelegd, meer is dan een goede wens of bede?

Voorop gaat in de apostolische zegen: *de genade van de Heere Jezus Christus!* Dan denken we aan het bitter lijden en sterven van Christus. Als de tot zonde gemaakte Borg werd aan Hem het loon der zonde uitbetaald: de dood in al zijn verschrikking. Maar in die weg voldeed Hij aan het recht van God, dat wij met voeten getreden hebben. Hij vervulde Gods wet in dadelijke gehoorzaamheid. Hij droeg de vloek op de overtreding van Gods wet, hoewel Hij geen zonde gekend noch gedaan heeft. Maar zo heeft Hij bij God genade vrijgemaakt voor wetsovertreders, voor vloekwaardigen zoals wij zijn. Zo heeft Hij genade verworven, die op het recht gegrond is. Buiten Christus om zou God nooit genade kunnen bewijzen aan zondaren. Dan zou het immers genade zijn ten koste van het recht. En dat kan onmogelijk! En daarom is God, moet God buiten Christus voor de zondaar zijn een verterend vuur, een eeuwige gloed, bij Wien niemand wonen kan.

Maar nu is daar de genade van de Heere Jezus Christus. Genade, door Christus verworven.

En in Christus, om Christus' wil kan God nu Zijn vergevende liefde bewijzen aan doemwaardige zondaren.

En daarom: *de liefde van God!* O, het is waar: Christus Zelf is de heerlijkste openbaring van Gods liefde. Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft. Hierin is de liefde, niet dat wij Hem hebben liefgehad, maar dat Hij ons heeft liefgehad en Zijn Zoon gezonden heeft tot een verzoening voor onze zonden. God heeft de Zijnen liefgehad met een eeuwige liefde. Daarom heeft Hij hen getrokken met koorden van goedertierenheid. God had hen van eeuwigheid lief, omdat Hij ze van eeuwigheid aanzag in de Zoon van Zijn eeuwige liefde. Die in hun plaats aan Zijn recht zou voldoen.

De liefde van God! Nu heeft God in Christus de Zijnen lief als Zijn eigen Zoon. Nu kan God hen Zijn liefde bewijzen, doen ervaren. En Hij doet het! In Christus! Maar om in deze liefde Gods te delen en gelukzalig te leven is nodig: *de gemeenschap van de Heilige Geest!* De Heilige Geest, die uitgaat van de Vader en de Zoon. De gemeenschap van de Heilige Geest. Hij vernieuwt het hart van zondaren en doet ze opstaan tot een nieuw leven. Hij neemt het stenen hart weg en geeft een vlees hart, een kinderhart. Hij maakt in de weg van ontdekking plaats voor Christus, verbindt aan Christus door een levend geloof, doet leven uit Christus en zo vrucht dragen uit Christus. Want het geloof is door de liefde werkende! Hij verenigt zondaren door het geloof met Christus, en door Christus met God! De gemeenschap van de Heilige Geest met de kerk van Christus is de voorwaarde voor haar leven, haar bloei, haar wasdom in het geloof, in de hoop en in de liefde. Daarom heeft de kerk, heeft de gemeente, hebben u en ik ook deze zegen zo onmisbaar nodig.

Welnu, de drieënige God laat die zegen elke zondag op de gemeente leggen! Hoe dikwijls is ze al over ons uitgesproken? Zullen we toezien, ervoor waken, dat wij die zegen niet

in een vloek verkeren door eigen onbekeerlijkheid?

Ontvangt met een *biddend hart* de zegen des Heeren: de genade van de Heere Jezus Christus, de liefde Gods en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen. Amen!

Ds. M. Vlietstra.

Van de Redactie

1. Ontmoetingsdag te Kampen. Het is bekend dat deze D.V. zal worden gehouden op zaterdag 25 augustus a.s. in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente aan de 2e Ebbingestraat. We kunnen nu de namen noemen van hen die toegezegd hebben daar bij leven en welzijn te zullen spreken. De morgensamenkomst zal aanvangen om 10.30 uur. Ds. G. Blom zal deze openen en daarna zal ds. D. Slagboom spreken. Hij zal deze samenkomst ook met gebed sluiten. Dan zal er pauze zijn en wel tot 2 uur n.m.

De middagsamenkomst zal worden geopend door ds. R. Kok van Damwoude. Vervolgens zal ds. A. van Heteren spreken. Ds. P. van Zonneveld hoopt de ontmoetingsdag te sluiten. Laat deze herinnering voor nu genoeg zijn.

2. Verschijningsdata van de komende nummers. In verband met de vakanties zal ons blad enkele keren om de drie weken verschijnen en wel op de donderdagen 19 juli, 9 augustus en 30 augustus. Daarna zal ons blad weer tweewekelijks uitkomen.

3. School voor Dundas en Hamilton. Bij een bezoek ontving ik een gift van f 25,- ter vrije beschikking. Ik weet in overeenstemming te handelen met de geest van de gever als ik dit bedrag voor de school bestem. Hartelijk dank voor deze gift. Ook voor een gift van f 100,- die ik bij een ander bezoek voor dit doel kreeg. B.

Getuigen en overtuigen

Wat zegt de Heilige Schrift toch veel van de Heilige Geest. De Heere maakt het ons bekend. Zijn openbaring aangaande de Heilige Geest is veelzeggend, veelbevattend en verstrekkend. Zodat het werk van de Heilige Geest ook niet beperkt blijft tot een enkele daad, of leiding. Daar oog voor te hebben, daar bij te leven is nuttig en nodig. Vandaar dat we ook acht behoren te geven op de gebruikte werkwoorden. In Zijn onderwijs gebruikt de Heere Jezus verschillende werkwoorden om aan te geven wat de Heilige Geest doet. Twee werkwoorden willen we overdenken, n.l. "getuigen en overtuigen".

In Johannes 5 lezen we van getuigen. De Heere Jezus zegt: "Maar wanneer de Trooster zal gekomen zijn, Die Ik zenden zal van de Vader, namelijk de Geest der waarheid, die van de Vader uitgaat, Die zal van Mij getuigen". De Heilige Geest zal als de Geest der waarheid getuigen. Als de Geest der waarheid zal Hij van Jezus getuigen.

Het door Jezus gebruikte beeld zegt ons veel. De uitdrukking op zich is ontleend aan de rechtspraak. Nu is het opvallend wanneer we denken aan de Israëlsche rechtspraak van die tijd, dat men in de rechtspraak alleen getuigen kende. Men kon zich tegen iemand

keren, maar men kon zich ook vóór iemand verklaren. Natuurlijk moesten in beide gevallen de stukken op tafel gelegd worden. Men moest bewijsmateriaal bij zich hebben. Nu dit alles kan in de volle zin van het woord op de Heilige Geest toegepast worden. Jezus zegt: "Hij zal getuigen". Hij zal spreken als iemand, die er bij geweest is. De Heilige Geest was en is altijd aanwezig. Hij is er van het begin af steeds bij geweest. Bij Gods raadsplan, bij Zijn welbehagen was de Heilige Geest betrokken. Hij was tegenwoordig. Hij kent Gods eeuwig voornemen. Hij weet van 's Heeren bewogenheid. Gods liefde heeft de Heilige Geest ontdekt en bemerkt. Bijzonder in de zending van de Zoon. Ja, heel het heilsplan des Heeren is Hem bekend. Hij is er zelfs nauw bij betrokken. Nu zegt Jezus met nadruk in de tekst: "en Die zal van Mij getuigen". Van Mij! Hij is de Getuige van de Zoon, van Jezus. Hij heeft weet van Jezus: "Ik kom! Ziet Ik kom: in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb lust, o Mijn God! Om Uw welbehagen te doen en Uw wet is in het midden mijns ingewands". Dit Messiaans getuigen is vastgelegd door de werking van de Heilige Geest in het Boek der eeuwen. De Heilige Geest is betrokken bij Jezus' heilsgang. Hij heeft het lichaam voorbereid in de schoot van Maria. De Heilige Geest daalde op Hem neder in de gedaante van een duif. Door de Geest werd Jezus geleid in de woestijn om verzocht te worden door de duivel. Heel Jezus' leven op aarde werd beheerst en geregeerd door de Heilige Geest.

Het is ook de Geest, Die Christus Jezus rechtvaardigt door Hem op te wekken uit de doden. Lees Romeinen 8.

De Heilige Geest kan alles zeggen van Jezus Christus, want Hij kent Hem en weet alles van Hem. Hij leeft met Hem. Hij weet Zich zelfs één met Hem. En gelijk "Hem verheerlijken" tot Zijn liefdewerk behoort, zo valt ook het getuigen daaronder. Gedreven door de liefde tot de Zoon, tot Jezus Christus blijft Hij met het getuigen doorgaan tot op de grote dag. En gelijk een getuige werkt met bewijzen, met duidelijke bewijzen, zo werkt de Heilige Geest als Geest der waarheid met het Woord der waarheid. Hij getuigt in een ongelovige wereld van de waarheid omtrent Jezus Christus. Hij getuigt door het woord der waarheid tot het zondaarshart van Jezus' werkelijkheid. Waarheid is Jezus' gang in de staat van Zijn vernedering en in de staat van Zijn verhoging.

Op Zijn persoon kan men aan. Zijn Zelfoffering is waar. Zijn bloed is waar. Zijn gerechtigheid is waar. Zijn liefde en trouw blijven. Zijn woord is waar. Door het getuigen wekt de Heilige Geest ook op, spoort Hij aan om tot Jezus Christus te gaan. Tot Hem te roepen, op Hem te hopen, Zich aan Hem toe te vertrouwen. Met de zekerheid dat dit niet tevergeefs gedaan wordt. Niet tevergeefs in leven en in sterven, want de Geest getuigt: "Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde, tot in eeuwigheid". Ook in strijd, in aanvechting, in zielsverdriet, in verlatenheid, bij de vermeerdering van zelfskennis blijft Hij met Zijn getuigen niet achter. Wat een goedheid, wat een liefde, wat een troost en welk een kracht wordt ontvangen door het getuigen van de Geest. Door dit geheim ontstaat ook een band aan de Geest. Een band der liefde. Een band, die spreekt van geloof in de getuigende Geest.

Naast getuigen komt de Heilige Geest ook tot overtuigen. In Johannes 16 lezen we dat de Heilige Geest zal overtuigen. "De Heilige Geest zal niet slechts aanklagen. Hij zal niet alleen het wettig, overtuigend bewijs leveren, zodat de juistheid van de aanklacht en het feit van de begane zonde niet meer is te ontkennen, maar veel dieper en verder n.l. iemand innerlijk het bewijs leveren, zodat hij zelf persoonlijk inwendig geheel overtuigd is van zijn ongelijk en schuld belijdt en tot berouw en boete komt, met gehele omkering van zijn houding en persoon; of tot verbitterde wroeging zonder woorden, omdat alle tegen-argument uit de handen geslagen is". De Heilige Geest zal door overtuigen, schuldig stellen en dringen tot erkenenis van zonde en strafwaardigheid. Zoals er staat in psalm 51: "Ik Erken mijn schuld, die U tot straf bewoog; Uw doen is rein, Uw vonnis gans rechtvaardig".

De Geest brengt tot het kennen en het erkennen. En wat blijkt dan uit Jezus' woord, dat wij het juridische niet los mogen zien van het geestelijke. Zonde, overtreding hebben te maken met de wet met het recht, met een rechtsgeding. Vandaar dat het werk van de Heilige Geest te maken heeft met het recht, met het recht van de Drieënige God zelf. God de Heere staat niet alleen op Zijn recht, maar Hij brengt het ook tot gelding. Hij doet het aan het licht treden. Hij betreft er bij. Hij betreft er bij door Zijn Woord en Geest. Ja, de Heilige Geest doet dit naar de wil en het recht des Heeren bijzonder in betrekking tot Jezus Christus. Vandaar dat Jezus zegt: "En Die gekomen zijnde zal de wereld overtuigen van zonde, van gerechtigheid en van oordeel". Joh. 16 : 8.

Van zonde, omdat zij niet geloven in Mij. Die concrete daad n.l. het niet geloven in Jezus Christus wordt tot schuld, tot zonde gerekend. Immers in het niet geloven komt openbaar de vijandschap tegenover Hem. En vijandschap is zonde, is schuld. Die vijandschap is er, omdat men niet door Hem gezaligd kan worden, met loslating en verloochening van zichzelf. Men wil zichzelf handhaven in eigen deugzaam leven en ingebeelde vroomheid. De Heilige Geest overtuigt ook van gerechtigheid. Ik heb gerechtigheid, zegt Jezus en daarom ga ik heen tot de Vader. Ik kan voor Hem bestaan en ingaan in Zijn heerlijkheid. Ik alleen! En niemand anders. Vandaar ook Zijn vlijmscherpe woord: "tenzij Uw gerechtigheid overvloediger is dan die van de wet- en schriftgeleerden, gij kunt het koninkrijk Gods niet zien".

Niemand kan ten hemel ingaan. Niemand is hemelwaardig. Een ieder is helwaardig zodat de moordenaar door de overtuigende Geest beled: "vreest gij ook God niet, daar gij in hetzelfde oordeel zijt? En wij toch rechtvaardiglijk want wij ontvangen straf, waardig hetgeen wij gedaan hebben maar Deze heeft niets onbehoorlijks gedaan". De strafwaardigheid, de helwaardigheid doet de Heilige Geest belijden. De Geest overtuigt ook van oordeel. Van oordeel, omdat de overste van deze wereld geoordeeld is.

Dit alles nu heeft Petrus geleid door de Heilige Geest, op de Pinksterdag verkondigd. De Pinksterpreek is vol van overtuigingen daarom ontbreekt des spits niet: "Dien gij gekruist hebt". En die spits brak niet af op de hardheid van hun hart, maar ging als een zwaard door hun hart. Vandaar dat we lezen: "En als zij dit hoorden werden zij verslagen in het hart en zeiden tot Petrus en de andere apostelen: wat zullen wij doen mannenbroeders? En die levensvraag, die zielsvraag bleef niet onbeantwoord. Waar nu de overtuiging van de Geest tot ziels-, tot levensovertuiging wordt, daar wordt men door Woord en Geest naast zonde overtuigd van genade, van de genade van de Heere Jezus Christus, en wordt men tevens overtuigd van Christus' gerechtigheid en de ontkoming aan het welverdiend oordeel.

En zo gaat het goed en zo komt het goed, naar Gods welbehagen in Christus door de Heilige Geest.

In dit verband denk ik aan het voorval beschreven door Prof. Wisse in zijn boek de heilsfeiten. Hij heeft het over het sterven van een predikant uit de vorige eeuw. Een kollega kwam bij de stervende op bezoek. Hij vroeg naar zijn geestelijke welstand. Prof. Wisse merkt tussendoor op: "ach wat wordt dit weinig gedaan. In onze dagen is alles zo bekeerd, zo wel verzekerd. Het wordt er tenminste alles zo voor gehouden. Een dominee, een ouderling, een diaken, hun vrouwen, een christelijke onderwijzer, een voorzitter van een vereniging, wel die zijn immers allemaal bekeerd. Vanzelf toch wie twijfelt daaraan! Maar deze leraar, vroeg hoe zijn vriend er bij lag. Er wat was het antwoord? "Wel broeder, ik lig hier ellendig, arm, jammerlijk, blind en naakt en.... deswege ben ik een geschikt voorwerp voor de Heere Jezus".

Dit woord, zo schrijft Wisse, stelde in het licht, dat Ds. Groenewege te Werkendam de boodschap, die hij tijdens zijn leven had te brengen, goed had begrepen en geleerd. Zijn sterfbed bevestigde het! Dit kan ook niet anders, want de Geest der waarheid getuigt en overtuigt. En wat door de Geest wordt

getuigd en waarvan Hij overtuigt wordt toegeëigend door de Geest en geloofd door het hart!

Ds. M.C. Tanis.

Nederlandse Geloofsbelijdenis 10.

De Drieënheid beleden en bestreden

Vorige keer kwamen we met de behandeling van art. 9 nog niet tot het eind. Het laatste gedeelte, dat gaat over de strijd tegen- en de bewaring van de belijdenis der Drieënheid, moet nog besproken worden. Het lijkt mij belangrijk om aan dit onderwerp een afzonderlijk artikel te wijden.

Wellicht zegt iemand: heeft het werkelijk zin om hier apart aandacht aan te geven? Het gaat immers allereerst al over een gedeelte, dat allesbehalve gemakkelijk te verstaan is en zich ook niet zo eenvoudig laat vertolken. De rij namen van ketteren, die hier genoemd wordt, nodigt dan ook bepaald niet uit om er diep op in te gaan. Het schijnt meer een bezigheid voor iemand, die theologie studeert dan voor een eenvoudig gemeentelid. Dán: men zal er op wijzen dat een strijd van zoveel eeuwen geleden toch niet meer actueel genoemd kan worden. Het gaat hier om mannen, die allen geleefd hebben in de eerste eeuwen van onze jaartelling. Sommigen gaan nog verder. Zij zetten niet alleen een vraagteken achter de zin van dit belijden, maar spreken ook met stelligheid over het onnodige daarvan. Totaal zinloos achten zij het om over die oude verschilpunten te praten. Leven we niet in een tijd, dat velen afhaken van de kerk? Dat in veel gevallen het bestaan van God nog nauwelijks erkend wordt? Het woord "Godsverduistering" wordt in dit verband veel gebruikt. Welnu, zegt men, wat moet je met het ophalen van zo'n strijd in die situatie? Haast ben je geneigd te zeggen, dat die zo spreken eigenlijk zeggen: wat moet je met het belijden van een Drieënige God in zo'n situatie? Het bezwaar tegen het spreken over de strijd tegen - en het belijden van - vallen vaak samen.

Het is daarom goed iets te zeggen over de plaats van de strijd tegen het belijden van de Drieënige God in artikel 9. Hier is niet de lust om deze breedvoerig te vermelden. Dan zou er trouwens wel meer van te vertellen zijn. Hier spreekt veeleer de lust om het belijden van de Drieënige God te onderstrepen.

Ongetwijfeld was er aanleiding voor Guido de Bres in de historische omstandigheden van toen. Het verwijt van de Rooms en was er, dat de Reformatie een nieuwe leer bracht. Er waren ook in die tijd allerlei secten, die afweken van de belijdenis van de Drieënheid. Zo werd hier duidelijk beleden dat de Kerk van de Reformatie onveranderd deze belijdenis wilde handhaven en de afwijkingen bestreed in de lijn van de eerste Christelijke Kerk.

Dit betekende toch tegelijkertijd de benadrukking van deze belijdenis in het raam van wat in het geheel beleden wordt. Wie de Drieënige God is tot zaligheid. Daarom moet het hier opvallen dat er eerst aan het éind over de bestrijding van deze leer gesproken wordt. Niet de strijd is uitgangspunt, doch het belijden. Ook overheerst in dit gedeelte de positieve toon: "Deze leer van de Heilige Drieëldigheid is altijd beweerd en onderhouden geweest bij de ware Kerk van de tijden der apostelen af tot nu toe....".

Ondertussen is wat hier over de strijd tegen deze belijdenis gezegd wordt ook vandaag actueel. Calvin heeft het in de Institutie bij de behandeling van ditzelfde onderwerp over Satan, die ook tegenwoordig uit de oude vonken een nieuw vuur tracht aan te wakken. Het zou ook in onze tijd geschreven kunnen zijn. Het blijft ook zo vandaag nodig de bedreiging van de belijdenis der Drieënheid te verstaan, opdat de boodschap van deze God helder mag blijven klinken.

De Islam en deze belijdenis

Als bestrijders van de Drieënheid worden hier het eerst genoemd de Joden en Mohammedanen. Opmerkelijk is hier dat er zo ook aandacht gegeven wordt aan de Islam. We hebben vandaag met deze oprukkende wereldgodsdienst te maken tot in onze eigen omgeving. In veel dorpen en steden wonen

de buitenlandse werknemers, die voor een deel aanhangers van de Islam zijn. Het valt op dat zelfs zij, die weinig van het Christendom kunnen vertellen, wél weten van de Drieëenheid. Het is hun algemene gedachte: "Wij belijden één God, maar jullie Christenen hebben drie goden..."

In de Koran, het bekende boek van de Islam, wordt op meer dan een plaats ingegaan tegen de gedachte van een Drieëinig God. Vooral Jezus wordt als Zoon van God gelooschend. Daarbij is de voorstelling opmerkelijk, alsof de Christenen Jezus zouden beschouwen als een lichamelijke Zoon van God. We kunnen van die bezwaren én voorstelling lezen in de Koran bijv. soera (hoofdstuk) 4: 171: "Geloof dan in Allah en zijn boodschappers. En zegt niet: drie. Houdt daarmee op: dat is beter voor u. Immers Allah is een enig God, ver is het van Zijn lofprijzing dat Hij kinderen zou hebben..."

De loochening van de Drieëilige God en de misverstanden rondom de belijdenis van Hem vormen mede de moeiten, die zich voordoen bij de benadering van de Moslems met de prediking van het Evangelie. Verdoozelen van dit onderscheid tussen Christendom en Islam is niet alleen in strijd met Gods Woord maar betekent ook het onthouden van de boodschap van Gods genade in Christus aan onze naaste. Hier is de roeping van de Kerk om die God te prediken ook aan de Mohammedanen, Die in Christus zondaren zaligt en door Zijn Geest toebrengt uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht.

Valse Christenen en ketters

Verschillende namen worden hier genoemd van hen, die binnen het christendom de belijdenis van de Drieëilige God hebben bestreden: Marcion, Mani, Praxeas, Sabellius, Samosatenus, Arius. Het is niet mijn bedoeling hen ieder afzonderlijk te bezien. Het zou te ingewikkeld worden. Daarom maar enkele lijnen om het verwoestende van hun gedachten te laten zien. Zij zijn - zegt hier artikel 9 - "met goed recht door de Heilige Vaders veroordeeld geweest".

Marcion en Mani nemen hier een aparte plaats in. Marcion maakte een scheiding tussen de rechtvaardige God van het Oude Testament en de goede God van het Nieuwe Testament, Die het Evangelie gegeven heeft en Zich in Christus openbaarde. Mani had soortgelijke en nog verder gaande gedachten.

Verder zien we hier twee richtlijnen. Die van Arius (in dezelfde lijn: Samosatenus) en die van Sabellius (in dezelfde lijn: Praxeas). De eerste loochende de Godheid van Christus en in wezen ook die van de Heilige Geest. Alleen de Vader is de eeuwige God, de Ongeborene. De Zoon is het eerst Schepsel van de Vader. Hij wordt tot God verheven. Er is een rangorde van meer en minder tussen de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. De tweede wil wel van God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest spreken. Alleen: als openbaringsvormen van één en dezelfde God. God treedt te voorschijn als Vader, als Zoon en als Heilige Geest, zoals een man drie functies kan hebben; man van zijn vrouw, vader van zijn kinderen en eigenaar van zijn bedrijf. Men spreekt tegenwoordig bij voorkeur over modaliteiten in de kerk. Het kan een bedriegelijke aanduiding zijn om de wezenlijke verschillen te bedekken. Die van het Woord Gods en de belijdenis afwijken zijn maar geen onschuldige modaliteit in de kerk. Zo zouden er van God verschillende "verschijningsvormen" zijn.

Wat ons duidelijk moet zijn is hier dat deze gedachten producten zijn van de menselijke geest, die niet wil buigen voor het Woord. Zij zijn God-onterend. God wordt alleen geëerd, ook al gaat het boven ons verstand uit, in de erkenning van Zijn Woord. Zij zijn óók gericht tegen de verlossing van arme zondaren.

Hoe onmogelijk zou die verlossing zijn bij de voorstelling van de rangorde van meer en minder tussen Vader, Zoon en Heilige Geest. Nooit zou de verlossing verworven zijn door de Zoon en nooit zou de Heilige Geest één zondaarshart die deelachtig kunnen maken. Hoe onzeker zou de verlossing zijn bij de voorstelling van één God met drie verschijningsvormen. Een verschijningsvorm kan nooit zaligen, alleen God Zelf.

Tot nu toe

De ware Kerk is niet bezwaken bij de verleiding, die van de menselijke gedachten over de Drieëilige God is uitgegaan. Het is te danken aan Gods trouw en genade, waardoor er mannen geschonken worden, die met wijsheid gesproken hebben en de belijdenis van de Drieëilige God hebben vertolkt. Onze belijdenis spreekt hier van de "heilige Vaders". Zij waren van God uitverkoren om de Kerk des Heeren zo te dienen. We kunnen hier denken aan Athanasius, bisschop van Alexandrië, die zovaak verbannen werd vanwege de waarheid Gods en die de gunst van God stelde boven die van de keizers in die tijd.

Door die strijd heen hebben we de geloofsvormen gekregen, waarin de Drieëilige God wordt beleden. God heeft door de eeuwen heen de bestrijding van de waarheid gebruikt om Zijn Kerk te brengen tot nadere vertolking van het geloof. Tot de dag van vandaag leggen daar de apostolische geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea en de geloofsbelijdenis van Athanasius getuigenis van af. Zij klinken nog door tot de dag van vandaag. Het zou aanbeveling verdienen dat ook de laatste twee door de eredienst - bijv. op bijzondere dagen - meer bekendheid onder ons kregen! Zij bevatten een schat van onderwijzing, die nog al te ver van ons af staat. Dit artikel heeft het ook aan het eind over "hetgeen daarvan door de Ouden in gelijkvormigheid met deze besloten is". Daarmee worden de synoden bedoeld, die de dwaalleer hebben veroordeeld en de zuivere leer beleden. Met dankbaarheid wordt daarin de leiding Gods erkend. Zo is er de band aan de oude Kerk. De Kerk van de reformatie begeerde daarvan te spreken.

"Tot nu toe". Het zijn woorden die ook na de opstelling van onze Nederlandse geloofsbelijdenis zijn blijven spreken. Hoe is telkens de belijdenis van de Drieëenheid niet weer bedreigd door allerlei ketters en richtingen. In de tijd van Calvijn maakt Michael Servet de leer van de Drieëenheid bespottelijk. Hendrik de Cock wist in de tijd, net vóór de Afscheiding, van de afwijkende meningen van de z.g.n. Groninger richting. Hij schrijft aan zijn voorganger in Ulrum, de latere prof. Hofstede de Groot, ook over de Drieëenheid. Hij had met hem een gesprek gehad, waarin mede deze zaak besproken was. Hoe scherp heeft ds. de Cock opgemerkt, waarom het te doen is. "Wij spraken.... over de H. Drieëenheid, welk woord door u afgekeurd werd, gelijk ik weet dat dit heden ten dage algemeen het geval is, maar ik ondervind ook meer en meer, dat die het woord afkeuren ook de zaak verwerpen....".

"Tot nu toe". Zien we het vandaag niet, hoe de bestrijding van de belijdenis van de Drieëilige God onder prachtige woorden door gaat? We weten van vrijzinnigen en Jehova-getuigen dat zij er tegen zijn, maar hoe gevaarlijk is het als men de namen van Vader, Zoon en Heilige Geest gebruikt maar in wezen niet gelooft in de Drieëilige God, Die Zich in Zijn Woord zo geopenbaard heeft. "Tot nu toe". Het betekent ook dat de Heere deze belijdenis Zelf zal bewaren. Het ontslaat ons niet van de eis om tegen te staan, die daarvan af zoeken te brengen. Maar het blijft de waarheid die het hart verheugt, dat in de Drieëilige God alles heeft leren zoeken en vinden. Hij is de Rotssteen mijns harten en mijn Deel in der eeuwigheid!

D. Slagboom.

Je lichaam - een tempel? - in Zijn toekomst

2.

In het vorige artikel hebben we een aantal dingen gezegd over de opstanding en met name over het opstandingslichaam. Daarbij stuitte we op de vraag: Wat betekenen deze gedachten over de opstanding voor de praktijk van ons leven hier en nu? Ik zou dat in dit artikel in vijf punten willen samenvatten.

Dit leven is het hoogste niet

Het is van groot belang dat we allereerst vaststellen dat dit leven - en dus ook dit lichaam - het hoogste en het laatste niet is! Begrijpen jullie me niet verkeerd: Dit leven

is een gave van God. We mogen die gave uit Gods hand ontvangen en er - in de weg van Zijn geboden - van genieten. We mogen plannen maken voor onze toekomst, ons daarvoor inzetten en eraan werken. Ook ons lichaam is een geschenk van de God die ons geschapen heeft. We mogen - als goede rentmeesters! - ons lichaam uit Zijn hand ontvangen, ervoor zorgen en ook in ons lichamelijke leven zoeken te leven tot eer van Hem. Maar.... we mogen niet leven alsof dit leven het één en het al is. Het is zelfs niet het hoogste of het laatste! Veel mensen voor wie dit leven alles is, leven in een zekere kramphouding: Ze willen dit leven tot de bodem toe beleven, eruit halen wat erin zit. Als die geest mijn leven beheerst dan moet ik alle sensaties beleefd hebben en dan wil ik experimenteren met alle prikkels in mijn lichaam. Vaak met alle gevolgen van dien.... Maar als we ervan doordrongen zijn dat dit leven niet het hoogste of het laatste is, worden we bewaard voor dit soort kramphoudingen. Als we misschien niet zo'n knap uiterlijk hebben als anderen, of niet zo gevat zijn in onze woorden of intellectueel niet vooraan staan, betekent dat niet dat ons leven mislukt is. Wél zijn het tekenen die erop wijzen dat we in dit leven te maken hebben met zwakheid en onvolkomenheid.... Als we misschien vanaf onze geboorte tobben met een kleine handicap, of heel ernstig gehandicapt door dit leven moeten gaan, is ons leven daarom niet zonder zin. Wél is die handicap of die ziekte een herinnering dat dit leven aan de vergankelijkheid onderworpen is en het kan moeilijk genoeg zijn als je daar dag in dag uit mee geconfronteerd wordt. Maar, hoe moeilijk de vragen ook zijn: Dit leven dat God ons gaf heeft zin! Bovendien: Dit lichaam, dit leven is hoogste en het laatste niet.... Als het goed is hebben we iets beters, iets véél beters te verwachten! Leven we - door genade - ook in de verwachting dat eens dit broze en misschien wel gebrekkige lichaam in heerlijkheid zal worden opgewekt?

Dit leven is beslissend

Het volgende praktische punt dat we aan moeten roeren is dat dit aardse leven en onze lichamelijke beslist niet zonder betekenis zijn voor de Grote Toekomst. Integendeel: We hebberr gezien dat op de morgen van de wederkomst van Christus ons lichaam zal worden opgewekt. Met nadruk mogen we daarbij zeggen: Ditzelfde lichaam! De Belijdenis van Westminster - die ruim driehonderd jaar geleden in Engeland werd opgesteld - zegt het zó: "Alle doden zullen opgewekt worden met precies hetzelfde lichaam en geen ander. Hoewel het lichaam wel zal opgewekt worden met andere hoedanigheden" (Art. 32-2). Op de dag van de opstanding zullen wij dus opstaan met hetzelfde lichaam dat we nu bezitten. Maar onder welke omstandigheden dit lichaam van ons opgewekt zal worden, wordt beslist in dit leven: Als wij hier op aarde de zonde dienen en ons lichaam misbruiken als een speelplaats voor onze zonden, dan zullen we opstaan tot het oordeel! Als we Gods genade leren kennen en ons lichaam een tempel wordt van de Heilige Geest, zullen we opgewekt worden tot het eeuwige leven! Daarom komt op dit punt heel dringend de vraag tot jullie, tot u en tot mij: Hoe leven wij? Leven we zonder God en de kennis van Zijn genade? Is ons lichaam misschien dan geen speelplaats voor openlijke zonden, maar toch gekerkerd in de macht van de zonde? Als dat zo is roept de Schrift ons van alle kanten toe: Bekeert u! Zoekt de Heere terwijl Hij te vinden is! Schuif die roepstem niet van je af.... want in dit leven valt de beslissing hoe je zult verschijnen voor de rechterstoel van Christus: Of je zult opstaan tot het oordeel, of tot het eeuwige leven!

God eert het lichaam dat Hij schiep

Het derde punt dat in dit verband genoemd moet worden is het verbazingwekkende feit dat het blijkbaar Gods bedoeling is Zijn volk in de hemel op te nemen met lichaam en ziel. Dat is dáárom zo verbazingwekkend omdat wij met lichaam en ziel van God zijn afgevallen en nog iedere dag tegen Hem zondigen. Ondanks dit feit dat onze hele persoonlijkheid door de zonde getekend is, rust God niet voordat Zijn volk met lichaam en

ziel eeuwig bij Hem is. Het is alsof de lof die God in de hemel ontvangt niet volledig is als de lichamen van de Zijnen niet bij die lofrijzing betrokken zijn. Daarom wekt Hij de Zijnen op, op de morgen van die grote Dag, opdat ze met hart en mond, ja met héél hun lichaam Hem zouden loven en dienen. Daarin eert de Heere het lichaam dat Hij schiep. Hij schonk immers in den beginne aan de mens een lichaam opdat hij zó tot lof van de almachtige God zou leven. Straks zal het lichaam weer beantwoorden aan het hoge doel waarvoor God het in het aanzijn riep, als het door de Geest zal worden opgewekt uit het stof van de aarde en met heerlijkheid en kracht zal worden bekleed. Dat betekent ook dat de gelovige in heerlijkheid mens blijft. Hij wordt niet één van de engelen. Hij wordt ook niet "opgenomen in de Godheid" of iets dergelijks. Hij blijft méns. Hij behoudt zijn eigen persoonlijkheid. En met zijn eigen lichaam en ziel mag hij - in heerlijkheid - zijn Schepper grootmaken! Dat is ook pas het volle, het voltooide mens-zijn, als de gelovigen met het verheerlijkt lichaam voor hun Koning mogen staan. Daar vindt ook de lichamelijke haar volledige ontplooiing. Daar bereikt zij haar laatste doel, wanneer ze voor eeuwig leven mag in dienst van haar Heere.

Zonder vlek en zonder rimpel

We zijn aan het vierde praktische aspect van ons onderwerp toegekomen. Daarin willen we benadrukken dat God de gelovigen opwekt met een verheerlijkt lichaam, opdat ze Hem volmaakt zouden dienen en eren. Als we iets van Gods genade mogen kennen in ons leven, weten we dat álles hier ten dele is: We kennen ten dele (1 Cor. 13 : 9 en 12). Ons geloof is onvolkomen en we struikelen iedere dag.... We gaan steeds dieper beseffen dat God het waard is om met héél het hart, met ziel én lichaam verheerlijkt te worden, maar we zien tegelijk hoeveel we daarin tekort schieten. Als het goed is wordt daardoor toch ook het verlangen opgewekt om Hem te dienen zónder zonde. We beginnen ernaar uit te zien om Hem te kennen zonder schaduwen, om Hem lief te hebben zonder dat onze zondige zelfzucht ertussen zit. Dat verlangen wordt voor Gods Kerk vervuld op de grote Dag van de opstanding: Dan ontvangt iedere gelovige een lichaam waarmee hij zonder zonde en zonder enige remming of schaduw God mag groot maken! Ziel én lichaam zullen daar tenvolle toegerust zijn om Gods lof uit te stralen. Het wordt vaak gezegd dat straks in de eeuwigheid de Kerk God zal dienen "zonder vlek en zonder rimpel". Misschien mogen we dat in dit verband heel letterlijk en tegelijk ook figuurlijk nemen: De gelovigen zullen eeuwig voor God leven met een lichaam zonder vlek en zonder rimpel, maar ook het dienen van hun Koning zal zonder rimpeling en zonder smet zijn!

Het beste komt nog

Dat brengt ons meteen bij het laatste punt: Als we dit aardse leven van de gelovigen vergelijken met hun toekomstige heerlijkheid kan de conclusie niet anders luiden dan dat het beste nog komt! Dat betekent ook dat alle veranderingen die op de morgen van de opstanding plaatsvinden geen verarming zijn maar verrijking. Van verschillende veranderingen is dat zonder meer duidelijk. Zo weten we dat het opstandingslichaam ontfeven zal zijn aan de vergankelijkheid: Ziekte, zonde en dood zullen voorgoed tot het verleden behoren. We hoeven er niet lang over te praten dat dit een geweldige verrijking is vergeleken met dit leven. Maar er zijn ook andere kanten aan de opstanding. We lezen bijvoorbeeld dat de Heere Jezus in een gesprek met de Sadduceën gezegd heeft: "In de opstanding nemen zij niet ten huwelijk, noch worden ten huwelijk uitgegeven; maar zij zijn als engelen Gods in de hemel" (Matth. 22 : 30). Dat betekent op zijn minst dat zoiets belangrijks als het huwelijk en het huwelijksleven in de eeuwigheid niet meer zal bestaan. Het is daar niet meer noodzakelijk, zoals zovél overbodig is geworden met de opstanding. Eten en drinken zullen dan bijvoorbeeld ook niet meer nodig zijn (Vgl. 1 Cor. 6 : 13). Nu kunnen we ons moeilijk voorstellen hoe we zouden kunnen leven zonder dingen als de huwelijksrelatie, eten en drin-

ken. We denken misschien ook dat het leven armer zou worden zonder dat alles. Ik ontken niet dat hier een aantal moeilijke vragen liggen; vragen waarop we het antwoord schuldig moeten blijven. Toch zou ik met nadruk willen zeggen: Ook al is het huwelijk in de Toekomst niet langer nodig; ook al zullen we niet meer behoeven te eten of te drinken, het leven ná de opstanding is daarmee niet armer dan dit aardse bestaan. Het wordt door al die veranderingen juist veel rijker! Misschien kunnen we dat ook hiermee duidelijk maken dat de verhouding met God en de verhouding met onze naaste in de eeuwigheid heerlijkheid volmaakt zal zijn. Daarmee is ook gezegd dat de relatie met onze naaste in de eeuwigheid voller en meer volkomen zal zijn dan bijvoorbeeld de diepste huwelijksrelatie hier op aarde. Uiteindelijk droeg ook die relatie nog de sporen van de gebrokenheid en de zonde. Neen, het is ten volle waar dat voor alle gelovigen, voor lichaam én ziel het beste nog komt!

Ons lichaam een tempel?

We zijn begonnen met de vraag uit dat bekende lied:

*Wie zal op die grote morgen
buigen voor die majesteit?*

*Wie zal op die grote morgen
vluchten voor die heerlijkheid?*

Er zijn maar twee mogelijkheden: Wie zonder God en Zijn genade leefde, zal opstaan tot het oordeel. Hij zal vluchten als die dag aanbreekt! Maar wie God door genade leerde kennen zal opstaan tot het leven. Hij zal buigen in verwondering als die grote morgen gekomen is! Wat zal die dag brengen voor jou? Kijk vanavond eens in de spiegel naar je gezicht en naar je ogen; kijk eens naar je handen en naar je voeten! Wat is jouw lichaam: tempel van de Geest of speelplaats van de zonde? Als dat laatste het geval is kan ik je niet dringend en ernstig genoeg oproepen tot bekering! Bekeer je tot de Heere, want waarom zou je sterven? Waarom zouden je ogen met schrik opengaan als die grote morgen aanbreekt? Waarom zou je deze handen voor je ogen slaan? Waarom zou je met deze voeten vluchten voor die heerlijkheid? Wat zou het een zegen zijn als op die dag jouw knieën zich zouden buigen, omdat de Heere die verschijnt op de wolken door genade geen vreemde voor je is. Dan zal je verwonderd Hem daarvan alle eer geven. Dan mag je eeuwig bij Hem zijn en met hart en hoofd, met mond en handen altijd Hem dienen. Dan is je lichaam tenvolle Zijn tempel!

*Middelharnis,
A. Baars.*

Barendrecht

Afscheid van ds. J. Veenendaal.

Deze gemeente is in de loop der jaren van een kleine gemeente tot een grote uitgegroeid. Ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan is er een mooi gedenkboek verschenen, waaraan we indertijd in ons blad aandacht hebben geschonken. De Heere heeft de arbeid van de predikanten die er in de loop der jaren vóór ds. J. Veenendaal gestaan hebben willen zegenen. Er werden zondaren bekeerd en er werden er versterkt in het geloof. Het vroegere kerkgebouw werd verschillende keren verbouwd om meer zitplaatsen te verkrijgen. Enkele jaren geleden kwam er een nieuw kerkgebouw tot stand. Daarin had op woensdag 20 juni 1990 het afscheid plaats van ds. Veenendaal in verband met zijn vertrek naar Katwijk aan Zee. Vroeger waren er andere predikanten geweest, die eerst te Barendrecht stonden en in aansluiting daarmee te Katwijk aan Zee. Dat zijn de predikanten P. van der Bijl en D. Slagboom. Ds. H.C. van der Ent, die in Barendrecht geboren en getogen is, heeft ook vele jaren Katwijk gediend. Daaruit blijkt wel de nauwe geestelijke verbondenheid tussen beide gemeenten.

De afscheidsdienst begon om 7.30 uur n.m. Het kerkgebouw was nagenoeg gevuld met gemeenteleden, belangstellenden en genodigden.

Na votum en groet zongen we Ps. 77 : 7. Een ouderling las de 12 artikelen en Handelingen 20 : 17-38. Daarna zongen we Ps. 146 : 1. Ds.

Veenendaal las de tekst voor, namelijk Handelingen 20 : 32. Daarop ging hij voor in gebed, waarin vele noden voor de Heere werden neergelegd. Onder het zingen van Ps. 102 : 9, 10 en 12 werd gecollecteerd.

Ds. Veenendaal begon zijn preek met een herinnering aan zijn komst in Barendrecht. Hij heeft hier acht jaren in Gods gunst mogen arbeiden. De Heere heeft een bijzondere tijd gegeven. Het woord mocht een kracht Gods tot zaligheid zijn. De Heere wilde onzer gedachtig zijn. Aldus de prediker. Nu wordt de gemeente vacant. De Heere mocht willen gedenken. Hij roept naar Katwijk. De prediker wil een troostboodschap meegeven. Hij spreekt over *Paulus afscheid van de gemeente van Efeze* en wijst op 1. een bijzondere overgave, 2. een gezegende opbouw, 3. een rijke vertroosting.

Paulus heeft tijdens zijn derde zendingsreis onder de zegen des Heeren drie jaren te Efeze mogen arbeiden. De strijd werd hem niet bespaard. In Efeze was de verering van de afgod Diana. Paulus is nu op weg naar Jeruzalem. Hij ontbiedt de ouderlingen. Hij bepaalt bij zijn arbeid en spreekt van verleden, heden en toekomst. Hij was een vootmoedigd man, zocht de eer van God in de verkondiging van het evangelie.

Spreker heeft getracht hier te brengen de prediking van de bekering tot God en het geloof in de Heere Jezus Christus. Het is ook zijn bede geweest dat de Heere onder de jeugd wilde werken. Hij heeft met tranen vermaand en de weg des levens mogen verkondigen. Paulus kon zeggen: ik ben vrij van uw bloed. Dat is ook de begeerte van spreker geweest.

Banden en verdrukking zijn Paulus aanstaande. Spreker moet naar Katwijk aan Zee, maar weet niet wat hem daar ontmoeten zal. De vorst der duisternis heeft het altijd gemunt op het Woord van vrije genade. Men gaat de woorden van de Heere Jezus Christus verdraaien tot hun eigen verderf. Paulus' oog is ook voor de toekomst op de Heere gericht. Hij mag de gemeente teruggeven aan God. Van Hem is de Kerk. De gemeente is veilig in Gods handen. Men moet zijn weg op de Heere wentelen en op Hem vertrouwen, Hij zal het maken. Het gebed moet tot de Heere zijn, of Hij de gemeente voor Zijn rekening wil nemen.

Zo wil spreker ook: de Heere zij met u; dat bij zorgen het oog des geloofs op de Heere geslagen moge worden, dat de Heere moge gedenken.

Paulus beveelt hen Gode en den woorde Zijner genade. Dat heeft Christus tot inhoud. Zo is het Woord een kracht Gods tot zaligheid. De gemeente van Efeze is er niet slechter op geworden. Het Woord blijft. Paulus draagt de gemeente aan God over.

De Heere is machtig om op te bouwen. Ze hoeven niet te wanhopen. Volgens de Kanttekeningen betekent dit, dat de Heere zal vermeerderen in gaven en getal. Spreker denkt dat de betekenis is, dat de Heere vermeerderen zal in de genade en kennis van de Heere Jezus Christus. De Heere zal het voleindigen, tot op de dag van de Heere Jezus Christus. De Heere gaat onderwijzen. Goed doet geen nut ten dage der verbolgenheid. Het is nodig om te gaan verstaan, dat een zondaar zalig wordt op kosten van Immanuel. Men moet sterven om eeuwig te leven. Hij Die machtig is zal er ook in doen delen, het kennen van Christus en Zijn genade. Het gaat er om in Hem gevonden te worden. Paulus mocht Hem prediken. Ook spreker mag dat evangelie prediken. Hij wijst op Abraham en diens geloof.

Er zijn geroepen uit de doodstaat, wedergeborenen. Hun wordt een erfdeel geschonken. De Heere maakt heilbegerig. De duivel wil van de erfenis afhouden, maar zij worden in de kracht Gods bewaard. Ze mogen ook van de erfenis genieten. Dan is de wereld niets, de hemel alles. Gods kinderen zijn zalig in hope. De Heere geeft weinig in handen. Hij wil de bedelaarsgestalte.

De kerk is er nog. Gods kinderen krijgen hoop op de zaligheid. Spreker wijst op Christus en Zijn werk. Hij heeft Zichzelf overgegeven voor de Zijnen. We mogen elkaar opwekken om te zoeken er deel aan te krijgen, met gebogen knieën. Gods volk is geluk-

kig in Hem Die hen gekocht heeft met Zijn bloed en hen bewaart.

Spreker getuigt van de goede verhouding in de kerkeraad. De Heere zij met u. **Ds. Veenendaal** spreekt ook de jeugd aan. Hij geeft hen over in de hand des Heeren. Hij kan het welmaken.

De prediker komt aan het einde van zijn afscheidswoord. Het was te merken hoezeer hij aan Barendrecht verbonden was geweest. Het valt hem moeilijk om te scheiden. Er werd met veel aandacht geluisterd.

We zingen Ps. 69 : 14. **Ds. Veenendaal** gaat voor in dankgebed, waarna we nog zingen Ps. 105 : 1.

Hierna spreekt ds. Veenendaal vele aanwezigen toe, het college van burgemeester en wethouders, ambtgenoten, kerkeraad en gemeente enz., enz.

Ds. A. Baars van Middelharnis spreekt een woord van dank namens de classis en als consulent. Ouderling **A. Kooiman** deed dit eveneens op gevoeltvolle wijze. Op diens verzoek zingen we staande de scheidende dienaar Ps. 20 : 1 toe.

Ds. Veenendaal spreekt nog woorden van dank. We zingen Ps. 133 : 1 en 3. Daarna legt de dienaar de zegen des Heeren op de gemeente. En daarmee is deze plechtige dienst ten einde.

De gemeenteleden krijgen nog gelegenheid om van ds. Veenendaal en zijn gezin afscheid te nemen. Aan de genodigden wordt in een zaal nog een kop koffie aangeboden. Daar ontmoetten veler elkaar. Zij ook konden voor hun heengaan de hand van ds. Veenendaal en zijn echtgenote drukken.

Buiten was het guur weer en velen hadden vertraging door verkeersopstoppen. In Gods huis was het goed. De Heere maakte het ook in deze dienst wel.

Op 4 juli a.s. zal D.V. de bevestiging en intrede te Katwijk aan Zee plaats vinden. Het is de bedoeling dat ds. Van der Ent een verslag voor ons blad gereed maakt.

B.

Nieuwpoort

Afscheid van ds. K. Hoefnagel

Het kleine stadje aan de Lek is de laatste jaren gegroeid. De kerkelijke gemeente eveneens. **Ds. K. Hoefnagel** heeft er vijf jaren met zegen mogen arbeiden, maar als men dit artikel leest is de familie Hoefnagel al aangekomen in hun nieuwe woonplaats, Dundas, Ontario, Canada. Nieuwpoort is weer vacant. We hebben vroeger in deze gemeente een paar jaren gecatechiseerd. We hebben er huisbezoeken gedaan en gepreekt en zijn er ook enkele keren beroepen. We houden heel goede herinneringen over. Er zijn nu al velen heengegaan die vroeger in de kerkelijke gemeente een ruime plaats hebben ingenomen. Vroeger woonden er vele kinderen des Heeren die nu in het land der eeuwig rust zijn. Verschillende bekende predikanten hebben er gearbeid en ook br. Ouwerkerk heeft de gemeente Nieuwpoort enige jaren gediend. De tijd gaat door, Gods werk gaat ook door. Ook in Nieuwpoort.

Ds. Hoefnagel heeft met zegen in zijn eerste gemeente mogen arbeiden. Zo schreven we al. Er waren hechte banden en die moesten worden verbroken. Men wist dat het afscheid komen zou. Het is nu achter de rug. Hier volgt een kort verslag.

Vrijdagavond 22 juni j.l. was het ruime en mooie kerkgebouw van de Hervormde kerk te Groot-Ammers tot de laatste plaats bezet ter gelegenheid van het afscheid van ds. Hoefnagel. Er waren vele genodigden, vele belangstellenden en vele leden van de gemeente Nieuwpoort. En uiteraard ook familieleden van ds. Hoefnagel en zijn echtgenote. Ook voor hen was het een zeer bijzondere ure.

De dienst begon om half acht. Na votum en groet zongen we Ps. 77 : 7 en 8. **Ds. Hoefnagel** las Handelingen 20 : 17-38, waarna we Ps. 99 : 1 zongen. De prediker kondigde zijn tekst af, n.l. Handelingen 20 : 26 en 27. Hij ging voor in gebed. Er werd gecollecteerd en gezongen Ps. 32 : 4, 5 en 6.

Het uur van afscheid is aangebroken. Aldus ds. Hoefnagel. Ook de afgelopen zondag stond

al in het teken van het afscheid. Hij wees op de Moorman, die eerst alleen was en toen met Filippus verder ging en daarna met de Heere Zelf. Toen kon hij Filippus missen.

De prediker bepaalt ons bij *het afscheid van Paulus*. Deze moet afscheid nemen en hij kan afscheid nemen.

Paulus is op weg naar Jeruzalem. Hem wachten banden en verdrukking, maar hij is eenswillend met de weg. De Heere buigt de wil van Zijn knechten en zij krijgen Gods wil lief. Dat kost wel eigen vlees.

De Heilige Geest wijst de weg. Ook vroeger. Paulus moest naar Europa. Hij was gebonden aan Gods wil, aan Zijn weg.

De Heere doet het nooit verkeerd. Spreker moet ook een bepaalde weg gaan. De troost voor de gemeente is: het is Gods wil. Het is alles ten gunste van Zijn Kerk. Hij leeft voor Zijn Kerk. Het is tot troost wanneer men zich aan de wil des Heeren mag overgeven. De Heere heeft gezegd: Ik ben met u al de dagen.... Enz. Dus: de Heere blijft.

De Heere weet volmaakt wat goed voor ons is. Hij wordt er door geëerd wanneer we Hem mogen aanbidden. Hij weet wat we nodig hebben.

Er is vooral het laatste halfjaar in de gemeente veel gebeurd. De Heere maakt Zijn werk af.

Paulus moet afscheid nemen, maar hij kan het ook. Hij heeft zich vrijgemaakt, omdat hij al de raad Gods verkondigd heeft. Dat is Gods raadsplan: dat Hij in Zichzelf bewogen was om een volk te zaligen. Alzo lief heeft God de wereld gehad.... God zendt Zijn Zoon. Paulus heeft zich voorgenomen te verkondigen het evangelie van Jezus Christus en Dien gekruist. God kan de zonde niet ongestraft laten. Hij is rechtvaardig. Dat zegt ons het kruis. Er is bloed vergoten. De verkondiging is dat het de Heere behaagde Zijn Zoon te verbrijzelen. Hij is met Hem in het gericht gegaan. Hij moest straffen.

Het werk van de Zoon is om Zichzelf te geven tot een rantsoen van velen. Ook is nodig het werk van de Heilige Geest. Voor velen komt daarvoor het werk van de mens. Maar dan was het verloren! De Heilige Geest maakt plaats in het hart voor Christus, om Hem nodig te krijgen. Het is ook mogelijk door de Geest van Christus. Bij de verkondiging van het Woord komt het werk van de Heilige Geest. Die het geloof in het hart werkt. Paulus is eerlijk met zielen omgegaan. Hij is rein van hun bloed. Het is een moeilijk werk om dominee te zijn. De Heere zal vragen of we eerlijk geweest zijn met de mensen. Het gaat om de volle raad Gods. Die moet verkondigd worden. Allen kunnen zalig worden. Velen worden gerust gesteld met wat uitwendigheden. Dan doen we geweld aan de raad Gods. Wij zijn niets.... Dat moet verkondigd worden. We moeten arm en ontledigd worden. Voor armen is Christus. Armen houden het in hun armoede niet uit. Hongerigen willen eten, dorstigen willen drinken.

Paulus zegt: ik ben rein van het bloed van u allen. We gaan met zielen om. Het kan zijn dat we elkaar nooit weer zien. Maar toch wel voor de witte troon. Een ontzaggelijke ure, als gevraagd wordt: wat hebben we met dat Woord gedaan?

Als iemand verloren gaat dan is het zijn eigen schuld. Men wordt alleen door een Drieëinig God behouden. In dat spanningsveld staan we. Zalig is het te vallen in de armen van de Zaligmaker. Spreker wenst dat allen toe.

Is er liefde tot Hem? Toen we klein waren heeft de Heere al gesproken, bij de doop: gij kunt zalig worden. We hebben er van nature geen zin in. Er is geen mens zo gelukkig als een kind van God, ook al voelt hij zich soms ongelukkig. Niemand is zo ongelukkig als een onbekeerd mens, al denkt hij gelukkig te zijn. Zalig worden is niet zo moeilijk. Het is Gods werk. Spreker wekt op om goed van de Heere te denken.

De grote schare luistert met ingespannen aandacht en zo komt het amen aan het einde van de preek nog onverwacht.

We zingen Ps. 40 : 5. **Ds. Hoefnagel** gaat voor in dankgebed. Ook dat gebed stond in het teken van het afscheid. Nadat we Ps. 33 : 6 en 11 gezongen hebben legt de prediker de zegen des Heeren op de gemeente.

Ouderling **W. van Middelkoop** kondigde aan wie er zouden spreken. Eerst kwam **Burmeester De Groot** van de gemeente Liesveld aan het woord. Hij getuigde van een goede onderlinge verhouding met de vertrekkende predikant. **Ds. Verboom** van Streefkerk sprak namens het Liesveldse conveant van predikanten. **Ds. A. Stehouwer** van Vlaardingen sprak namens de classis en als consulent. Tenslotte was het woord aan ouderling **Van Middelkoop**, die namens kerkeraad en gemeente woorden van afscheid sprak. Alles getuigde van de goede verstandhouding die er was. **Br. Van Middelkoop** liet ons de scheidende predikant Ps. 121 : 3 toezingen. **Ds. Hoefnagel** richtte zich daarna tot de sprekers en anderen, zoals zijn familie. Het scheiden valt moeilijk, maar het is een groot voorrecht te mogen weten dat het de weg des Heeren is. Dan mogen we verwachten dat de Heere het wel zal maken, ook met Nieuwpoort. **Ds. Hoefnagel** leest een heel treffend gedicht voor, gepast voor deze situatie en dan zingen we op zijn verzoek Ps. 69 : 14. Hiermee is de dienst ten einde. Vele genodigden komen in het Hervormd centrum bijeen voor het drinken van koffie of thee. Daar ontmoeten velen weer vrienden en bekenden. Het was goed daar te zijn.

De bevestiging en intrede van **Ds. Hoefnagel** te Dundas zullen D.V. plaats vinden op 6 juli a.s. Op dezelfde dag als de familie Hoefnagel, maar met een ander vliegtuig, hoop ik weer met mijn dochter een trip naar mijn kinderen in Canada te maken. Daardoor zal ik naar ik hoop in de gelegenheid zijn om deze plechtigheden bij te wonen. Ik hoop voor een verslag in ons blad te zorgen.

B.

Voor de jeugd

Nehemia 100

"Doch Gij zijt rechtvaardig in alles wat ons overkomen is; want Gij hebt trouwelijk gehandeld, maar wij hebben goddelooselijk gehandeld."

Neh. 9 : 33.

Beste jongelui!

Als jullie dit artikel lezen, is voor velen de vakantie al weer aangebroken. De schooltijd is voorlopig weer ten einde. Ik hoop dat jullie een goed examen hebben mogen doen, en dat je bevorderd bent; of als je klaargekomen bent, dat je werk zult mogen vinden. Het is natuurlijk ook mogelijk dat je niet geslaagd bent. Dan wens ik jullie in alle opzichten sterkte voor de toekomstende tijd.

Als ik over deze dingen schrijf, weet ik dat ik gevaar loop een of andere groep van lezers te vergeten. Want het lezers publiek is zeer gevarieerd. Het is niet alleen verspreid over Nederland, maar ze zitten tot in het buitenland toe. Want ook daar wordt ons blad gelezen. Al ken ik dan bij lange na niet alle lezers, God kent ze wel. Hij weet wat een ieder van node heeft. Ook als men zelfs niet in staat is om te leren, of om ander werk te kunnen doen. Want die mogelijkheden zijn er natuurlijk ook. Ook dan heeft God overal Zijn wijze bedoelingen mee. Mogelijk zegt iemand: Dat is allemaal gemakkelijk geschreven, doch u moest mijn omstandigheden eens weten, en er zelf in zitten, dan zou je wel anders praten. Ik kan een dergelijke opmerking begrijpen, doch kan u niet helpen. Daar is er Een Die het wel kan, en dat is God. Gelukkig als je met al je zorgen bij Hem terecht mag komen. Hetgeen op een bepaald moment ons onbegrijpelijk voorkomt, kan later wel eens gezien worden, als "wijs beleid" van God. "Wie kan Zijn wijs beleid doorgronden?" Het is altijd wijsheid wat Hij doet. Ook als wij het niet zien.

We zijn bezig met hetgeen ons **Nehemia** verhaalt, te overdenken. In vogelvlucht wordt de geschiedenis van het volk Israël overzien.

Geschiedenis is een vak dat tegenwoordig niet zo hoog genoteerd staat. Men zegt heel eenvoudig: Wat moet je er mee? Wat in het verleden is gebeurd, dat is voorbij. We leven nu in het heden, en we moeten zien dat we er doorheen komen. Wat de toekomst brengen zal, weten we niet. We trekken ons daar ook weinig van aan. Ik zeg niet dat alle lezers er

zo over denken. Doch dat dit een algemene gedachtengang is, kan een ieder weten, die niet naast de tijd leeft. "Laten we eten en drinken en vrolijk zijn, want morgen gaan we toch dood", is een kwalijke mentaliteit die niet weinigen beheerst. Als deze gedachte mogelijk ook onder onze lezers zou hebben post gevat, of zou dreigen dit te doen, dan zou ik hen aan willen raden om er toch eens ernstig over de denken, dat dit een zeer bedriegelijke mentaliteit is. Want hoe men er ook over denkt, we hebben altijd met een eeuwig levend God te doen, Die regeert! Hij besuurt alle dingen. Dat deed Hij in het verleden en dat doet Hij ook in het heden. En morgen doet Hij dat weer. Hij voert door alle dingen, die ons vaak als raadselen voorkomen, Zijn Raad uit. Dat is datgene wat in de eeuwigheid door Hem besloten is. Wij worden door de gebeurtenissen vaak verrast. God nooit. Want alles wat er gebeurt, is in feite niets anders dan het afwerken van het program dat God in de eeuwigheid heeft opgesteld. En dan zal alles uitlopen op Zijn verheerlijking. Dat is taal die de wereld niet verstaat. Ja, die niemand van nature verstaat. Doch als men echt het geloof mag beoefenen, dan gaat men dit toch onderschrijven, waar niet mee gezegd is dat men dan alles begrijpt. Want God is groot en wij begrijpen het niet. Wij begrijpen Hem niet. Dat vind ik nog gelukkig ook. Want veronderstel dat ik God zou kunnen begrijpen, dan zou ik hem binnen de omheining van mijn eindig, nietig verstand kunnen bevatten. Dat zou als resultaat hebben dat ik dan maar een heel kleine God zou hebben. Het geloof zegt daarom: Met begrijpen zal 't niet gaan. Doch het neemt het onbegrepen aan.

Over geschiedenis gesproken, daar is veel uit te leren. Uit de bijbelse geschiedenis allereerst. Want Gods grote daden zijn daarin op te merken. Doch dat geldt ook van de kerkgeschiedenis en van de vaderlandse geschiedenis. Ja, van de geschiedenis van elk mens. Want elk mens heeft een eigen geschiedenis. Als Nehemia de geschiedenis van het volk Israël overziet, dan is het een afwisseling van de goedheid Gods, waar dan tegenover staat de slechtheid van het volk. Iedere keer viel dat volk weer in de zonde. Het maakte de afval steeds groter. Als het volk dan bezocht werd met verdiende straffen, keerde het weder met berouw, en dan betoonde de HEERE weer een genadig God te zijn. Hij bevestigde daardoor het verbond dat Hij met het volk had opgericht. Dat is het genadeverbond. Daarin zijn altijd twee delen begrepen. Wanneer men in de weg van het verbond wandelde, door de vreze des HEEREN te beoefenen, dan kreeg men een verbondszegen. Doch als men van de HEERE afweek door eigen gekozen wegen te gaan, dan trof datzelfde volk de wraak van het verbond. "Gij, Gij waart hun lot, Hun vergevend God; Schoon z'ook om hun zonden Straffen ondervonden." Ps. 99 : 7 (ber.).

Dat is eigenlijk de inhoud van de hierboven afgeschreven tekst. "Doch Gij zijt rechtvaardig in alles wat ons is overkomen; want Gij hebt trouwelijk gehandeld, maar wij hebben goddelooslijk gehandeld." De oordelen waarmee het volk bezocht was geworden, waren rechtvaardige oordelen. Denk daar niet gering over. Want de klappen die het volk kreeg, menigmaal, waren echt niet mis. Jarenlang, het laatste heugt het beste, hadden zij in ballingschap moeten verkeren. Ver van huis en haard, stad en tempel verwijderd. De vijanden handelden met dat volk naar hun welgevallen. Niet zelden heeft men in de geschiedenis van het volk Israël een spiegelbeeld gezien van de geschiedenis van ons eigen land en volk. En ik geloof van terecht. Want God heeft ook met Nederland in het verleden vele bemoeienissen gehad. Het is menigmaal rijk beweldadigd. Doch ook niet zelden zwaar bezocht. En wat heeft het allemaal uitgewerkt? O zeker, de Heere haalt Zelf altijd Zijn winst binnen. Een heel volk kan gestraft worden, om één zondaar tot bekering te brengen. Denk maar aan de geschiedenis van Manasse. Dan wordt het overige deel van het volk niet voor niets gestraft. Het heeft alleen geen bekering tot gevolg gehad. Het oordeel der verharding is dan over hen gekomen, waar men dan ook

zelf de schuld weer van draagt. Op dit moment leven we nog in de welvaart. Dat is beslist niet verdiend. Doch wie denkt daaraan? Het komt ons gewoon toe! Zodenkt de massa althans. En in plaats dat men er God voor dankt, brengen we dank aan onszelf. En God wordt vergeten, ja erger, verguisd! Als er over dat "vergeten, verguizen van God", oordelen komen dan zal niemand kunnen zeggen dat God onrechtvaardig is. Dan zullen we met Nehemia moeten belijden: "Gij hebt trouwelijk gehandeld, maar wij hebben goddelooslijk gehandeld." Dat kan natuurlijk ook met de mond beleden worden. We kunnen daar zelfs een "zwarte tijdspreek" over houden. Daar leent deze tekst zich buitengewoon voor. Maar de vraag is dan wel of het ook persoonlijk in de beleving gekend wordt. Want de waarheid horen, willen we nog wel. Doch de waarheid gezegd zijn, niet. Want dan komt het op ons persoonlijk aan. En als dat persoonlijk wordt beleefd: "Doch Gij zijt rechtvaardig in alles wat ons overkomen is; want Gij hebt trouwelijk gehandeld, maar wij hebben goddelooslijk gehandeld", dan hebben we niets meer in te brengen als Zijn slaande hand ons treft. Want dan wordt schuld: schuld en zonde: zonde. Deze regel mag gerust nog eens overgelezen worden. Want over schuld en zonde praten is nog geen schuld als schuld, en zonde als zonde beleven. Gepraat wordt er genoeg, doch beleefd heel weinig. Om het te beleven moet God er Zelf aan te pas komen. Dan komen de zaken anders te liggen. Dan kunnen we die dichter begrijpen, die zeide: "Hij handelt nooit met ons naar onze zonden. Hoe zwaar, hoe lang wij ook Zijn wetten schonden. Hij straft ons wel, maar naar onze zonden niet". Als Hij ons naar onze zonden zou straffen, kwamen we zo in de hel terecht. Dat is de eeuwige dood. Dat is het loon dat op de zonde rust. "De ziel die zondigt, die moet sterven". Dat is de taal van het recht. En daar kan God niet van af. Hoe kan dan een zondaar toch nog zalig worden? Ja, dat is een wonder. Ik ben blij dat ik daar toch nog in eindigen mag. Het kan, omdat er Eén geweest is, Die te Zijner tijd voor de goddelozen is gestorven. Dat is Gods Eniggeboren Zoon, Die nooit iets onbehoorlijks gedaan heeft. Hij is de Middelaar van het verbond. Niet alleen van tussenspraak, maar ook van ver-

zoening. Hij heeft met ene offerande een volkomen genoegdoening teweeggebracht. En daarom kan die grote, onbegrijpelijke God, grote genade betonen, aan de grootste der zondaren. Wie kan dat begrijpen? Als ik dit wonder vatten wil, staat mijn verstand volerbied stil. Om Christus wil zal God dan nooit hun val gedogen. Doch naar Zijn gerechtigheid zal Hij dan Zijn volk verhogen. Opnemen in heerlijkheid! Dat is de onbegrijpelijke zaligheid. Probeer dit maar nooit te begrijpen, doch zoek het wel te bewonderen. Dan krijgt God alleen alle eer, die Hem ook alleen toekomt, en eeuwig gebracht zal worden, door allen die geloven in der waarheid. Gods goede Geest geleide alle lezers in deze heilgeheimen, die God naar Zijn vreeverbond Zijn volk en kinderen bekend maakt. Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Nieuw adres

KOOL BOEKEN

BRENG EENS EEN BEZOEK AAN ONZE NIEUWE ZAAK, ZANDSTRAAT 31, TE VEENENDAAL (tegenover de 'Scheepjes-hof').

Naast de collectie nieuwe boeken een ruime sortering wenskaarten, CD's, LP's en (preek)cassettes. Grote sortering tweedehands boeken in ons antiquariaat (bovenverdieping) en honderden scherp afgeprijsde boeken.

KOOL BOEKEN VOOR HET HELE GEZIN

Ook uw telefonische en schriftelijke bestellingen worden door ons uitgevoerd.

Gaarne zijn wij u van dienst en tot ziens in onze nieuwe zaak. De koffie staat voor u klaar.

Ook voor in- en verkoop van tweedehands boeken (enkele of gehele bibliotheek; kontante betaling).

Zandstraat 31, 3901 CJ, Postbus 177, 3900 AD Veenendaal. Telefoon 08385-13978, b.g.g. 43180

BROCHURES over BIJBELVERTALING

De GBS heeft enkele brochures uitgegeven, waarin wordt aangetoond op welke manier kernwaarden uit de Schrift in nieuwe(re) vertalingen worden aangetaast en van haar kracht worden beroofd.

Statenvertaling contra nieuwe vertaling, A. Bergsma, 48 pag. f 3,95

Groot nieuws, een ramp voor de kerk, A. Bergsma, 60 pag. f 4,75

De Heilige Schrift en haar gezag, drs. W. van den Hoorn, 64 pag. f 6,95

God geopenbaard in het vlees, rev. T. H. Brown, 28 pag. f 3,50

Bestellingen in enveloppe zonder postzegel sturen aan:

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING
ANTWOORDNUMMER 18. 3300 WB DORDRECHT

GENEESKRACHTIGE KRUIDEN

o.a. aambeien, spataderen, verhoogde bloeddruk, vernauwde bloedvaten, laxeer, ischias, borst en hoest, hoofdpijn, migraine, vermagering enz.

Kuur voor een maand f. 15.- incl. verz.kosten.

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5 - 2011 WL Haarlem
Telefoon 023 - 312882, b.g.g. 023 - 324606

Westkapelle TE HUUR

vacantiehuis en luxe starcaravans op zeer mooi en rustig plekje op boerderij dichtbij het strand, tel. 01187-1441.

TEXEL bungalows, sta-caravans, volledig pension:
02220-18391 voor folder of inlichtingen

vakantiecentrum
De Verrassing

Voor een paar dagen of langer gezelligheid en sfeer, naar het dorpie Kesteren gelegen in de mooie Betuwe bekend om zijn landelijke omgeving ± 3 km van Rhenen.

PENSION "DE PEEL"

waar het gewoon goed is.

Fam. Knuivers, Boven-eindsestraat 14,
4041 EJ Kesteren.
Tel. 08886 - 1687.

KIND IN NOOD!

Help kinderen door financiële adoptie

40.- per maand

Zij zijn dan gegarandeerd van • Voedsel en kleding in de huidige noodsituatie • Onderwijs om straks op eigen benen te kunnen staan • Ontvangst van de bijbelse boodschap die tot eeuwige zegen kan zijn. Informatie wordt op aanvraag toegezonden.

WOORD DAAD

Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad
Postbus 560
4200 AN Gorinchem

